

Relief Prahy

O starém Římu jsme se učili, že byl založen na sedmi pahorcích. Na kolika pahorcích je založena Praha, neví nikdo, snad ani pan primátor, ba ani Státní zeměpisný ústav. Mám zato, že v Praze jsou Údolí a Pahorky dosud neobjevené; že jsou tu místa, na něž dosud nevstoupila lidská noha, nepočítáme-li milence. Vnitrozemský Pražák zná ovšem jen Letnou, Hradčany, Petřín a snad ještě Riegrovy sady; Vyšehrad spíše jen ze starých pověstí a Židovské pece z řečí poněkud ponurých. Je nutno s badatelskou vášní cestovat po samém okraji Prahy od Podolí po Vysočany a od Šárky až po Hlubočepy a Zlíchov, abyste s hrůzou a podivem ohmatali relief Prahy; i najdete neznámé hory, kopce, výspy, pahrbky a vypukliny, srázy, svahy a stráně chudých lásek, údolí, rokly, zmoliny, úvaly, strže a prolákliny, skály a díry, houštiny a jezera; objevíte terén, který je ošklivý i podivně vábný, krouťte hlavou nad Libuší, kam to zalezla se svou zakladatelskou mánií, i nad lidmi, kteří na této členité půdě nedovedli postavit nejkrásnější město na světě. Najdete pole a zelinářské zahrady uprostřed města; objevíte pouště i stepi u paty ulic; zastavíte se u kozích stráňí a usednete na mezičku lásky, nezastíněnou jediným stromem. Je to divný, chudý a neobyčejně zpustlý kraj; je to kus země, rostoucí do strašné a někdy zrovna přísné a veliké ošklivosti.

Nelze to říct jinak: město roste jako malomocenství nebo jiná ohavná destrukce; rostouc odvaluje pořád dál na okrajích svou otevřenou ošklivost, svou špínu, svá rumišťe, svůj rozvrat; spaluje vegetaci a obnažuje zem na kost; kdyby země mohla křičet, slyšeli bychom za tichých nocí její utýraný řev, který nás obklopuje. To, co před rokem bylo zeleným a mírným polem, obrací se v rozrytý suchopár plný bejlí a smetí; zelený svah pražské a spěká se v hlinitou strž; země blátivě hnisá, drobí se, mění se v jíl a sutky. Dál a dál se posunuje bitevný zásek střepů, rzivého plechu a nevýslovného svinstva; zakusuje se denně do nových stráňí a zavaluje další úvaly. Město podniká výpady do svého okolí; tady se uchytí několika domky na stráni; nechá je tam jako hlídku a vrhá se o stráň dále, obracejíc zem za sebou v mrtvinu a smetiště. Rozstavělo své hlídky nad Motolem, nad Michlí, na Bohdalcích, nad Žižkovem, všude, kde byly nenačaté plochy a stráně. Neroste město; rostou samoty v ladech; a s nimi roste pás pusté, zoufalé, zdivočelé země, která se jmenuje periferie.

Špinavé potůčky prýští z těch samot ve stružkách zanesených střepy a plechovkami; na zahrádkách jako dlaň zápasí domácí lidé s vazkým jilem, ačkoli tu kdysi bývala ornice; na mezi sedí milenci s prsty do sebe vpletenými, mládenci vrkají na harmoniku nebo tichý samotář po celé hodiny oplétá drátem cívku radioaparátu, podoben ve své trpělivosti ženám, jež ve starém světě pletly punčochy nebo háčkovaly proužky krajek. Tyhle holé, opršelé stráně jsou parky chudých; co stromů by bylo třeba, aby to bylo trochu podobno přírodě, bože, co stromů! Kam se vůbec poděly stromy pražské periferie? Což jich nikdy tato drolivá opuka nemohla uživit? Vždyť tu bývaly vinice a ovocné sady; snad bývaly staré aleje podle těchto dlouhých silnic. Je to kraj, který není ještě hotov, nebo kraj, který je z kořene vyvrácen a devastován? Kdybychom se tak spojili a každý daroval této zemi kolem nás jeden zelený stromček: jak by tu bylo krásně za padesát let! Ne, pojďme domů: ještě jsme nepřišli na to, že stavět město znamená budovat krajinu.

Karel Čapek, 1926

MOJE ŽIŽKOVSKÉ DĚTSTVÍ

Ze vzpomínek Františka Čvančary (1903-1962)

Léta vzdálená

Narodil jsem se 10. listopadu 1903, v přízemním bytě domu čp. 907 ve strmé Příbyslavské ulici. Nad Dolní Sklenářkou, pouhých 150 metrů od obecní pražské plynárny.

Moje matka Juliana Čvančarová, rozená Poncarová, pocházela z Hořovicka a byla tetou pozdějšího známého hudebního skladatele Josefa Poncara. Stala se posluhovačkou a výpomocnou praldenou.

Otec Josef Čvančara v mládí začal studovat teologii, ale již po dvou letech se vrátil k světskému životu. Živil se malbou písma na výrobky továrny na porcelán, později jako posunovač na železnici a stavební dělník. Nakonec se usadil jako výpomocný písař u žižkovského Hospodářského úřadu, a rovněž obecní zřízenec, metař a člen místního Dobrovolného hasičského sboru. Jeho nadřízeným v Obecním dvoře byl Rudolf Hodan. Tentýž hasičský velitel, kterého v listopadu 1918 Franta Sauer oklamal falešným vzkazem, že Národní výbor prý nařizuje žižkovským hasičům strhnout na Staroměstském náměstí Mariánský sloup.

Dva moji sourozenci - Josef (1896) a Ferdinand (1898), i nevlastní bratr Antonín Poncar (1884) byli starší než já. Rodiče museli pracně shánět živobytí a proto jsme bydlívali v laciných jednotlivých domovníckých bytech se společným příslušenstvím.

Jedli jsme střídmě. Často jsme měli na talíři jen brambory na loupáčku nebo škubánky, vdolky, česnečku a chlebovou

polévku. Někdy uhlířinu, tradiční stravu sestávající z vařených brambor a noků, kterou se kdysi živil i můj praděd z matčiny strany - uhlíř, pálicí milře v brdských lesích.

Z Příbyslavské ulice jsme se přestěhovali na Karlovu třídu čp. 303, poblíž kostela sv. Prokopa. Poté k městské váze pod vrchem Žižkovem, na Poděbradovu třídu (dnes Koněvova) čp. 80. A v roce 1908, kdy bratr Antonín musel narukovat k obsazování Bosny a Hercegoviny, jsme se usadili v přízemní domu čp. 1099 v Harantově ulici (dnešní Roháčova) u Pernštýnova náměstí (dnes náměstí Barikád).

Roky bezstarostné

Dokud jsme bydleli poblíž plynárny, směřovaly kroky mé i mých dětských vrstevníků nahoru na Horní Sklenářku a za Libušinu ulici. Do Rajske zahrady a na ještě nezastavěnou plochu Na Vendelínce. Do míst, na kterých se dnes rozprostírá Škroupovo náměstí.

Za časů pobytu na Karlově třídě se naším klukovským eldorádem stala Baklovka. Svahovitý terén, pojmenovaný po někdejším majiteli Františku Baklovi a táhnoucí se od ulice Kříšťanovy až k pozdější ulici Lucemburské. V zimě nám sloužil za sáňkařskou dráhu, za hezkého počasí jsme se zde vozili na kolotoči nebo dováděli v lodkách houpaček.

Někdy se zde odbývaly i hlučné chlapecké bitvy mezi Olšañáky a Baklováky, kdy munici představovaly travnaté drny a nezřídka - přes nepsaný zákaz - i ka-

meny. Že občas došlo k lehkým i vážnějším poraněním i újmě na šatstvu, nemusím dodávat.

Na vrchu Žižkově se zase střetávali žáci škol na Komenského a Pernštýnově náměstí s výrostky z Karlína. Bitvy končily střídavými výsledky. Když jedna z válčících stran takticky vyklidila pole a zanechala zajatce. A samozřejmě výkupné v podobě uřezaných knoflíků a rekvizice kudly, míče -hadráku či hliněných hracích kuliček.

Nemohu zapomenout na idylické doby, kdy můj nevlastní bratr Antonín Poncar pracoval pro mlékárnu Matěje Jandy, v domě čp. 115 U krále Brabantského na Husově třídě. Bratr dojížděl s koňským potahem přes Hloubětín a Horní Počernice do Mstětic pro mléko. Večer s prázdnými konvemi tam, v noci s blikající lampou na zádi vozu, s plnými konvemi zpět. Ze Žižkova do Mstětic a zpátky, dohromady asi čtyřicet kilometrů. Rád jsem si aspoň na chvíli půjčil opratě a práskl bičem.

To jsme již bydleli v Harantově ulici. Zde na Pernštýnově náměstí jsem v září 1909 začal také navštěvovat VI. Obecnou školu chlapeckou.

Dům, v němž jsme žili, se nacházel pouhých 250 metrů od Kapslovny na Parukářce, přesněji řečeno, od „Továrny na střelné zápalky a náboje“ - dřívě Sellier a Bellot. V té se kromě nábojů do revolverů vyráběl i třaskavý prach. Však zde mezi roky 1911 - 1914 došlo také k několika explozím. Výbuchy vyloukly nejen okna blízkých obytných domů, ale způsobily i řadu těžkých zranění zaměstnanců s doživotními následky. Dokonce i několik úmrtí.

Kapslovna se časem natolik rozrostla, že zabrala téměř celou východní polovi-

nu vrchu sv. Kříže.

Na volné polovině kopce, nad Bezovkou a blíže ulici Nákvasově, stával ještě za mého dětství zámeček. Někdejší špitál za epidemie cholery za prusko-rakouské války v roce 1866.

Hlava rodiny

Můj táta Josef Čvančara byl - jak jsem již uvedl - členem metařské čety města Žižkova. Podle svého pracovního nástroje, „péra“ - dlouhého koštěte s hákem měl - stejně jako jeho kolegové - přezdívkou „pisař ulic“. Když unaven celodenní prací na ulici, či hasičskou akcí se vrátil domů, položil jsem mu džbánek s pivem k ruce. Otec si zapálil viržinko a pak si obřadně připravil skutečné pero, kalamář a papír. A literárně tvořil.

Byl častým a dlouholetým přispívatelem listu pražských předměstí, Volného slova. Psal fejetony, verše, články a satirické šlehy. Nejvíce se vyřádl ve dvakrát měsíčně vycházející příloze Volného slova - Perníku od Vítkova. Nebo v další, pouze jedenkrát za rok vycházející příloze - v Mrkvantických novinách. V bezmála až skandálním romanticko-politicko-humoristickém časopisu pro blbozpyt a rypání do veřejného mínění, v němž kroužek bouřliváků lidovým humorem, pichlavě a po sousedsku upozorňoval na některé mrkvantické (žižkovské) nešvary. V uvedených tiskovinách v letech 1902-1909 otec autorizoval 33 někdy až půlstránkových článků a 656 několikařádkových vtipů.

V prosinci 1905 však narazil. Dovníť třináctého čísla „Mrkvantických novin“, nadepsaného neobvyklým heslem „Utíkejte, kozáci jedou!“, umístil motto: „Všeobecné rovné právo zvítězí třeba revolucí - jako v Rusku!“

Cenzura náklad zkonfiskovala.

Opravené vydání povolila, avšak jen s podmínkou odstranění nežádoucího motto.

Žižkov srdce Evropy

Na Žižkově mého dětství bydlelo v 1200 domech přes 70 tisíc lidí. Většinou v nevelkých, nezřídka pavlačových bytech, s nedostatečným hygienickým vybavením a s kamny na tuhá paliva. Nádoby s popelem hospodyňky vynášely na ulici, kdykoliv zazněl zvonec popelářů, oznamujících příjezd otevřeného, koňmi taženého valníku.

Z některých bytů vycházel zápach přepáleného omastku či mléka, nebo vyvářeného prádla. Výpary z hokynářských krámků byly ovšem mnohem příjemnější. I když někde byl cítit petrolej, kysele zelí, cibule nebo ryby, libá vůně kávy, skořice či chleba vše vyrovnávala.

Drůbež, brambory a ovoce byly k máni na tržišti. Tam, někdy za zvuku flašinetu, jsme si u stánků mohli koupit pečené kaštaný, preclíky, želé, rahat-lakum nebo turecký med.

Na dvorky domů, na kterých měli své dílny řemeslníci - zámečníci, truhláři, klempíři a další, občas zavítali potulní brusiči nožů, dráteníci nebo pokoutní obchodníci s krosnou na bříše. Kaleidoskop žižkovských živností doplňovalo více než 30 povozníků, 13 vetešníků, 160 uhlířů, 280 ševců, 120 řezníků a uzenářů, 370 obchodníků s potravinami, 130 prodavačů mléka a na 190 hostinských.

Z hospod vycházela typická vůně piva a tabákového dýmu, a zněla harmonika. Občas byly slyšet i strunné hudební nástroje tamburašů, vybírajících skrovný obolus do klobouku. U vchodů putyk nejnižších kategorií postávala všelijaká individua. Podivíni, lidé se sníženou psychikou a ošuntělé figurky, vyškemrávající si na výčepních nedopité - bůhví po kom - slivky zteplalého nápoje z chmele. Těm jsem se vždy vyhýbal, kdykoliv jsem se džbánkem šel otcovi pro pivo.

Pokračování příště.

*Zapsal František syn
Miroslav Čvančara*

Po kom se jmenuje kulaté náměstí

Pod žižkovskou věží je kulaté náměstí (říká se také „kulaťák“), oficiálně se však jmenuje Škroupovo.

František Škroup byl hudebník, dirigent, korepetitor a zpěvák. Narodil se před 200 lety, 3. června 1801 v Osice. Byl synem kantora Dominika Škroupa, bratrem skladatele a dirigenta Jana Nepomuka Škroupa a skladatele a kantora Ignáce Škroupa. Ten byl manželem zpěvačky Vilemíny Škroupové (roz. Koudelkové) a otcem skladatele a dirigenta Alfreda Škroupa. František Škroup byl tedy ze široké hudební rodiny.

Základy hudebního vzdělání získal od svého otce. Už jako malé dítě projevoval velké hudební vlohy. V letech 1812-1813 byl v Praze vokalistou v Týnském chrámu a v Loreti. V letech 1814 až 1819 studoval gymnázium v Hradci Králové a pokračoval v teoretické i praktické hudební přípravě u F. Volkerta, ředitele hudby tamní katedrály. Po absolvování dvouletého studia na filozofii v Praze započal v roce 1822 studium práv na pražské univerzitě. Tehdy začal spolupracovat s divadlem, nejprve v ochotnickém

Teissingerově divadle jako zpěvák, korepetitor a pomocný kapelník, od roku 1824 ve Státním divadle jako člen operního sboru. Práva nedokončil a divadlu se začal věnovat profesionálně.

V 18. století se na pražských jevištích objevily první zpěvohry v českém jazyce. Historie české opery začíná v kruhu ochotníků, hostujících od roku 1823 ve Stavovském divadle (bývalém Nosticově), když je koupili pražští stavové. Předním členem této skupiny byl právě mladý právník František Škroup. Spolu s přáteli uváděli ve Stavovském divadle česká ochotnická představení, dokonce i české překlady cizích oper. Tehdy se zrodila myšlenka na původní českou operu. František Škroup byl autorem zpěvohry Dráteník (premiéra 2. 2. 1826), kterou zkomponoval na libreto J. K. Chmelenského. Výrazněji se zapsal do české kulturní historie jako autor hudby ke hře se zpěvy „Fidlovačka“ (1834) Josefa Kajetána Tyla, v níž 21. prosince 1834 poprvé zazněla z úst pěvce K. Strakatého píseň „kde domov můj“, která znárodněla a v roce 1918 se stala naší národní hymnou.

František Škroup je příkladem umělce, který se z ochotnického prostředí, v němž působil jako zpěvák, dirigent a skladatel, vypracoval k dráze profesionálního hudebníka. Komponoval opery a napsal řadu scénických hudeb k vlasteneckým hrám. Od roku 1827 se stal hudebním ředitelem. V divadle uváděl na scénu hodnotný repertoár - například opery Richarda Wagnera, a Prahu seznámil také s tvorbou G. Verdiho.

Roku 1857 byl Škroup po neshodách s ředitelstvím divadla propuštěn. Odcizuje se i českému obrozeneckému hnutí a roku 1860 odchází jako kapelník do opery v Rotterdamu, kde 7. února 1862 umírá.

200 let od narození Františka Škroupa vzpomněla Jiřina Polanecká

Čtyři nejstarší dodnes zachované památky Žižkova

Jednou z nejstarších dochovaných památek Žižkova je farní kostel, zasvěcený třem světcům: sv. Rochu, sv. Šebestiánu a sv. Rozálii v severní části Olšanských hřbitovů. Je to barokní stavba z roku 1680. Stavitelem kostela byl Jan Hainric. Nad vchodem do kostela je nápis „Senatus Popolusquae Antiquae Urbis Pragensis ex voto erexit 1680“ - v překladu „Městská rada a obyvatelstvo Starého města pražského vybudovali v roce 1680“.

Z této doby je i druhá památka: Boží muka z roku 1686, které stávaly v usedlosti Reismanka v blízkosti křižovatek ulic Lipanská, Chelčického a Táborská. Je to 5 metrů vysoký pískovcový sloup, který je v dnešní době umístěn v Kinského zahradě na Petříně. Na postranních plochách sloupu jsou figurální reliéfy, zobrazující výjevy ze života sv. Rocha, sv. Šebestiána a sv. Rozárie. Sloup nese nápis: „Vysvobod nás ode všeho zlého a smiluj se nad námi!“ Pod

sloupcovou lucernou lze číst text: Girzi Ian Raismann z Risenbercku (Jiří Jan Reismann z Riesenberku). Původně tato boží muka byla uváděna též jako morový sloup, postavený na paměť morové epidemie. Podle svědectví posledního majitele usedlosti se u sloupu modlívali odsouzcenci, kteří tudy kráčivali na popraviště.

Třetí památkou je barokní pískovcová socha Panny Marie ze 40 let 18. století. Původně byla umístěna v kapli sv. Dismase, která stávala v blízkosti popraviště nedaleko Horské brány. Tuto kapli dal postavit na památku své zemřelé manželky Kazimír z Kupperwaldu někdy před rokem 1714, kdy byla poprvé připomínána v písemných záznamech. V roce 1845 byla kaple zbořena a socha byla umístěna nejdříve v objektu výroby jízdenek „Na Krenovce“ v Husitské ulici, později - v r. 1964 do kostela sv. Anny a od roku 1974 je v kostele sv. Prokopa na Sladkovského náměstí. Autor je neznámý.

Čtvrtou památkou je socha Jana z Nepomuku, která stávala v zahradě usedlosti Horní Sklenářka. Třípatrová budova usedlosti patřila v letech 1790-1792 hraběti Millesimu, který byl též majitelem paláce v Celetné ul. Vnitřek budovy byl vyzdoben benátskými zrcadly a lustry a tak se usedlosti také říkalo „Na zámečku“. Zámeček stával v ústí Krásovy a Kubelíkovy ulice. Socha Jana z Nepomuku byla později přemístěna do domu čp. 1841/4 v Krásově ulici, kde se zachovala do dnešní doby.

V. Micka

Foto V. Micka

Osudy dvou prvních starostů obce Žižkova

V prosinci roku 1875 (27.-28.) se v Žižkově (do r. 1920 se říkalo „v Žižkově“, nikoli „na Žižkově“) konaly první obecní volby. Proti výsledkům voleb, ve kterých zvítězila Národní strana, podali odpůrci protest a teprve po tomto zamítnutí mohlo dojít k ustavující schůzi obecního zastupitelstva, na kterém byl 22. 3. 1876 zvolen prvním starostou obce Žižkova stavitel Karel Hartig.

Karel Hartig (1833-1905) se narodil v Sedlčanech jako syn panského mlynáře. V dubnu 1861 získal od pražského magistrátu koncesi k provozování stavitelské živnosti v Praze. Sňatkem s Amálií Stomeovou (30. 10. 1865) se Hartig přičlenil na Žižkov, do rodiny Stomeových, která vlastnila na Žižkově rozsáhlé pozemky (velkostatek Pražačka, čp. 10, usedlost Malá Ševčíková, čp. 5, usedlost Velká Ševčíková, čp. 6 a další). Ještě před svatbou, na začátku roku 1865, vypracoval Hartig na popud Marie Stomeové (své pozdější tchýně) regulační plán části jejího pole mezi Vídeňskou silnicí a vrchem sv. Kříže. Rok 1865, kdy K. Hartig zhotovil regulační plán, se považuje za počátek soustavné výstavby Žižkova.

Karel Hartig náležel k významným osobnostem politického a společenského života nejen na Žižkově. Udržoval úzké styky s Josefem Barákem, s Juliem Grégrem, Karlem Sladkovským a další-

mi představiteli českého národního hnutí. Stál u zrodu pražského Hlaholu, Sokola, Umělecké besedy, Spolku pro zbudování Husova pomníku v Praze, Družstva pro postavení Národního divadla a dalších.

V říjnu 1870 podnítil Hartig vznik Občanské záložny v Žižkově (stal se jejím starostou), která poskytováním levného úvěru podporovala stavební ruch v obci. V obecních volbách 1871 byl zvolen do obecního zastupitelstva obce Vinohrady, kde 1872 předložil návrh, aby prvních deset dokončených žižkovských ulic a náměstí dostalo jména podle vynikajících osobností husitského hnutí, návrh byl přijat.

Již jako starosta se Hartig zúčastnil 31. 5. 1876 pohřbu Františka Palackého a v říjnu téhož roku požádal jménem obecního zastupitelstva o změnu názvu obce na Žižkov.

Hartigovo starostování na Žižkově (1876-1878) probíhalo v období hluboké hospodářské krize, která byla dlouhotrvajícím následkem krachu na vídeňské burze (9. 4. 1893). Na Žižkově se krize projevovala nezaměstnaností dělnictva, rapidním poklesem stavební činnosti, poklesem cen domů a stavebních pozemků i dalšími průvodními jevy. Hartig, který byl současně starostou obce a starostou Občanské záložny v Žižkově, byl označován za hlavního

níka problémů, které Občanskou záložnu a její hospodaření postihly. V den, kdy Hartig z pověření ředitelství Občanské záložny ohlásil bankrot (15. 2. 1878) zahájilo státní návladnictví vyšetřování příčin bankrotu záložny a na jejího starostu K. Hartiga, účetního F. Borového a tři členy ředitelství uvalilo vazbu.

Aby ulehčil obecnímu zastupitelstvu těžkou situaci, K. Hartig se 20. 11. 1878 vzdal funkce starosty Žižkova. Jeho rezignace byla přečtena na zasedání obecního zastupitelstva 26. 11. 1878 a přijata. V červnu 1879 proběhlo před Zemským soudem trestním v Praze přelíčení se členy ředitelství Občanské záložny v Žižkově. Hartig i ostatní obžalovaní byli zproštěni obžaloby.

Znechucen nevybíravými útoky opozice a s pocitem nevědky se Hartig odstěhoval ze Žižkova na Vinohrady. Jako stavitel byl nadále úspěšný. V říjnu 1894 byl přijat za řádného člena Spolku architektů a inženýrů království Českého a v roce 1895 založil na Královských Vinohradech Spolek majitelů domů.

Ještě 5. 7. 1903 se Hartig zúčastnil položení základního kamene k Husovu pomníku na Staroměstském náměstí v Praze. Zemřel 12. 8. 1905 ve věku 72 let a byl pohřben do rodinné hrobky na Olšanech.

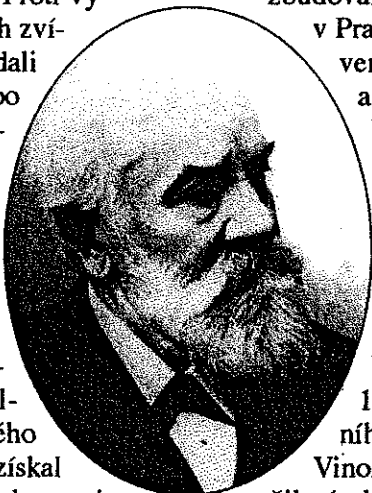
Na zasedání obecního zastupitelstva v Žižkově 26. 11. 1878, na

kterém byla přijata Hartigova rezignace, se současně konala volba nového starosty. Druhým starostou obce Žižkova se stal Hartigův stoupenec Jan Nepomuk Richter (1839-1919), obchodník, majitel domu čp. 502 na Žižkově a člen Besedy.

Úředně byl J. N. Richter starostou Žižkova necelý měsíc (od 26. 11. do 17. 12. 1878), ve skutečnosti ale pouhý jediný den. Předepsaný úřední slib složil Richter 12. 12. 1878. V tomto dni, kdy skutečně úřadoval a kdy předsedal schůzi obecního zastupitelstva, přednesl dr. Drozda, obecní radní a předseda besedy, návrh na podání žádosti o povýšení Žižkova na město, který byl schválen. Dr. Drozda navrhl také, aby u příležitosti 500. výročí úmrtí císaře Karla IV. (zemřel 29. 11. 1378) byla Olšanská silnice přejmenována na Karlovu třídu.

Intrikami opozice bylo dosaženo rozpuštění obecního zastupitelstva (rozhodnutí bylo doručeno 12. 12. 1878 večer) a do čela obce byl 17. 12. dosazen jako správní komisař Jan Hartl.

Libuše Neckářová

Vycházka k sousedům

Letos 7. června se Klub přátel Žižkova vydal na prohlídku Trmalovy vily ve Strašnicích, ve Vilové ulici.

Kdo byli Trmalovi?

Rodina Trmalova pochází z jednoho z nejstarších českých rodů. (Jan Trmal z Toušic je poprvé zmiňován v roce 1207 v souvislosti se vsí Toušice, která leží jižně od Kolína.) Pan František Trmal se narodil v roce 1866 v Nymburce, v mlynářské rodině. Svou neobyčejnou pílí se vypracoval na znalce obchodního účetnictví a stal se učitelem. Se svou manželkou Růženou, rozenou Vašatovou, dcerou ředitele cukrovaru v Poděbradech, měl tři syny: Jiřího, Jana a Bohuslava.

Nejprve působil v Mělníku. Později založil v Kolíně dvouletou gremiální školu. Na začátku 20. století odešel do Prahy, kde skoro 30 let stál v čele veřejné obchodní školy Gremia pražského obchodnictva, z níž vybudoval vzorový ústav. Jeho učebnice byly základními příručkami obchodního školství v 1. Československé republice. Na sklonku svého působení byl jmenován ministerským inspektorem obchodního školství.

Kolem roku 1901 zadal architektu Janu Kotěrovi úkol, aby pro něho navrhl vilu ve Strašnicích. Chtěl být nablízku svým bratrům, z nichž Jan byl řezník a měl pohostinství nedaleko dnešní Vilové ulice. Druhý z bratrů, Lasambert, si založil obchod s uhlím a další bratr Josef byl účetním.

Na počátku 30. let se František Trmal odebral na odpočinek do rodného

Nymburka, v roce 1937 se však znovu přestěhoval do Prahy k synovi Jiřímu. Na konci 2. světové války, 7. května 1945 byly František Trmal se synem Jiřím při vyvěšování československé vlajky smrtelně zraněni osamělým střelcem.

Architekt Jan Kotěra žil v letech 1871 - 1923. Byl absolventem vídeňské akademie a žákem profesora Otty Wagnera, iniciátora vídeňské secese a moderny. V roce 1898 jako 27-letý byl povolán na místo profesora dekorativní architektury na pražské Umělecko-průmyslové škole.

V roce 1902 navrhl skupinu rodinných domů, mezi něž patří i vila ředitele Trmala. V jeho návrhu jsou zřejmá dvě východiska: soudobá anglická moderna a její filozofie rodinného bydlení, i obdiv k domácímu lidovému stavitelství. Tyto vily splňují přání pohodlného bydlení, zakomponovaného do pečlivě naplánovaných zahrad, které jsou volně přístupné otevřenými verandami a jsou tak nedílnou součástí životního prostředí jejich obyvatel.

Dnes je Trmalova vila také sídlem kulturní rallye Dotyk a tvůrčí dílnou umělecké agentury FOIBAS, která organizuje významné kulturní a společenské projekty, události a akce.

Jaká tedy byla naše vycházka?

Byla mile a příjemně prožitým časem. Byli jsme už očekávání paní mgr. Henkrichovou, která nás srdečně přivítala. Na zahradě jsme si sedli na lavice ke stolům a se zájmem vyslechli veške-

ré informace o vile, o historii místa, kde kdysi nebylo nic, než pole a vinice. Paní Henkrichová nám vyprávěla také o rodině Trmalových, o architektu Janu Kotěrovi, o jeho stavbách, o zařízení vily i zahrady, o architektuře a vývoji bydlení, o otázkách vkusu a životního stylu a také o aktuálních otázkách umění a kultury. Dověděli jsme se, jak Jan Kotěra spolu se domem navrhl i zahradu s křivkami cestiček a okrasnými keři. Stranou za užitkovou částí pozemku umístil roubenou stavbu kůlničky s prostory pro hospodářská zvířata, pozemek byl prý v minulosti obehnan dřevěným plaňkovým plotem. Na průčelí vily použil četných malebných detailů polygonálního rizalitu a arkýře, vysokých komínů, hrázděných štítů i vikýřů a malované vyřezávané lomenice.

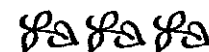
Po dotazech a kratší debatě jsme vešli do vily, usedli do pohodlných křesel a na videu s velkou obrazovkou jsme shlédli nádherné Kotěrovy stavby.

Přitom jsme popíjeli kávu a přikusovali výbornou bábovku. Pak jsme volně procházeli domem. Krásná byla přímo osvětlená patrová schodišťová hala s malovaným trémovým stropem a dalšími zajímavými řemeslnými prvky. Z haly se vstupuje do velké jídelny a dále do salonu. V patře je ložnice a dětský pokoj.

Ve vile je otevřena stálá expozice souboru fotografií a dokumentů, představujícího 100 slavných pražských vil, postavených v období od 1. poloviny 19. století do současnosti. Na panelech jsme si prohlédli nejen vyobrazení staveb, ale také plány, popisy s daty a seznámili jsme se také s jejich historií a tvůrci. Také tato prohlídka byla nesmírně zajímavá.

Při odchodu jsme se zastavili u zahrádky s léčivými bylinkami. Jestliže při příchodu jsme byli srdečně vítáni, při odchodu nás už spojovalo sousedské přátelství a slib vzájemné spolupráce.

J. Polanecká

ČEŠTINA NA PLÁTNECH MARIE MÁDROVÉ

Říká se, že o obrazech by se nemělo mluvit, na obrazy bychom se měli jen dívat. Některé však k řeči přímo vybízejí. Jsou to plátna Miroslavy Mádrové. Tato umělkyně představila řadu svých obrazů 19. července na vernisáži v Galerii-café v Jagellonské ulici. Své náměty vybírá především z věčného koloběhu životních situací a událostí, které zaznamenává s lehkou ironií a poetickou nadsázkou.

Malířka a ilustrátorka Miroslava Mádrová je členkou Unie výtvarných umělců a Kruhu malířek Praha - Femini Ars. Narodila se 18. 8. 1956 v Jičíně, žije v Praze, má manžela výtvarníka-šperkaře a dva dospívající syny. Svůj první obraz namalovala, když jí bylo 10 let. Miroslava Mádrová mluví o svých obrazech jako o drobných epických příbězích, které ilustrují bohatost českého jazyka. Čeština se pro ni stala zdrojem malířské inspirace. Výstava v srpnu skončila, ale bylo jistě přínosem, když se na Žižkově mezi stovkami hospod a hospůdek našlo místo, kde jste se mohli v příjemném prostředí potěšit krásným uměním.

-JP-